

Fot. 1. Posiedzenie Parlamentu Europejskiego (Źródło <http://capreform.eu/european-parliament-postpones-vote-on-cap-reforms>)

Nowe rozporządzenie unijne dotyczące wyrobów budowlanych (1)

Od 1 lipca 2013 r. będzie w pełnym zakresie obowiązywać Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę Rady 89/106/EWG.

Zakres rozporządzenia oraz interpretacja zapisów zostanie przedstawiona w cyklu artykułów poświęconych temu zagadnieniu.

Rozporządzenie określa warunki wprowadzania do obrotu lub udostępniania na rynku wyrobów budowlanych. Różnica pomiędzy rozporządzeniem a dyrektywą polega na tym, że rozporządzenie ma charakter ujednolicający przepisy prawa w państwach członkowskich UE i jest wiążący i stosowany bezpośrednio, bez potrzeby transpozycji do krajowego systemu prawnego, jak to miało miejsce w przypadku dyrektywy. Oczywiście rozporządzenie musi być ogłoszone w Dzienniku Urzędowym UE, w języku urzędowym każdego państwa członkowskiego, a władze krajowe mają obowiązek uchylecia wszelkich przepisów niezgodnych z treścią rozporządzenia oraz zakaz wydawania aktów prawnych niezgodnych z jego treścią.

Celem rozporządzenia jest zapewnienie prawidłowego działania europejskiego rynku wyrobów budowlanych. Cel ten jest osiągnięty poprzez zharmonizowane zasady określania właściwości użytkowych wyrobów w odniesieniu do ich zasadniczych charakterystyk oraz zharmonizowane warunki oznakowania CE wyrobów budowlanych.

Kluczowym aspektem podczas interpretacji zapisów rozporządzenia jest zrozumienie definicji istotnych w zastosowaniu rozporządzenia. Wobec tego poniżej, w oparciu o zapisy rozporządzenia, opisano wybrane definicje.

Sprawa podstawowa to definicja **wyrobu budowlanego** – jest to wyrób lub zestaw wyrobów, który:

- został wyprodukowany i wprowadzony do obrotu w celu trwałego wbudowania w obiekt budowlany lub w jego części,

- ma właściwości użytkowe wpływające na właściwości użytkowe obiektu budowlanego w odniesieniu do wymagań podstawowych dla obiektu budowlanego.

Inne ważne definicje, z którymi wcześniej nie spotkał się producent, to właściwości użytkowe wyrobu budowlanego, które należy odnieść do zasadniczych charakterystyk. Należy w tym miejscu podkreślić, że prawidłowe zrozumienie tych definicji stanowi klucz do zrozumienia i stosowania wymagań rozporządzenia.

Zasadnicze charakterystyki to nazwy cech wyrobów, które mają wpływ na spełnienie wymagań podstawowych obiektów budowlanych, a **właściwość użytkowa** wyrobu budowlanego to wynik oceny, wyrażony jako klasa, wartość progowa lub w sposób opisowy.

Przykład: Zasadniczą charakterystyką wyrobu jest „reakcja na ogień”, odnosząca się do wymagania podstawowego „Bezpieczeństwo pożarowe”. Właściwością użytkową wyrobu jest klasa reakcji na ogień (A, B, C... itd).

Analogicznie jak w dyrektywie CPD, w rozporządzeniu CPR określono wymagania podstawowe dotyczące obiektów budowlanych (art. 3 i zał. 1 rozporządzenia), które muszą być spełnione przez ekonomicznie uzasadniony okres użytkowania obiektów. Państwa członkowskie wprowadzają te wymagania do swoich przepisów prawnych dotyczących budownictwa (w Polsce – do ustawy Prawo budowlane).

Wymagania podstawowe

Zdefiniowanie i analiza poszczególnych wymagań podstawowych w odniesieniu do produkowanego wyrobu jest bardzo ważna przy definiowaniu zasadniczych charakterystyk wyrobu budowlanego. W odniesieniu do wymagań podstawowych określa się zasadnicze charakterystyki wyrobów budowlanych, które formułowane są poprzez mandaty Komisji w zharmonizowanych specyfikacjach technicznych. Mandaty dla CEN i CENELEC na opra-

cowanie norm zharmonizowanych itp. pozostają w mocy do czasu zastąpienia ich nowymi dokumentami, wydanymi zgodnie z rozporządzeniem nr 305/2011.

Mandaty zawierają informacje zarówno o zakresie zasadniczych charakterystyk (zwanymi poprzednio właściwościami użytkowymi) jak i innych kwestiach szczegółowych zgłaszanych przez państwa członkowskie jako zadanie związane z harmonizacją danej grupy wyrobów.

Wiedza zawarta w mandatach jest niezbędna do prawidłowego sporządzenia deklaracji właściwości użytkowych.

Ponieważ wymagania podstawowe stanowią obecnie punkt wyjścia do analizy zasadniczych charakterystyk, poniżej szczegółowo scharakteryzowano poszczególne wymagania.

Zgodnie z zapisami rozporządzenia, obiekty budowlane jako całość oraz ich poszczególne części muszą nadawać się do użycia zgodnie z ich zamierzonym zastosowaniem, przy czym należy w szczególności wziąć pod uwagę zdrowie i bezpieczeństwo osób mających z nimi kontakt przez cały cykl życia tych obiektów. Przy normalnej konserwacji obiekty budowlane muszą spełniać siedem wymagań podstawowych dotyczących obiektów budowlanych przez gospodarczo uzasadniony okres użytkowania.

1. NOŚNOŚĆ I STATECZNOŚĆ

Zgodnie z rozporządzeniem:

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby obciążenia mogące na nie działać podczas ich budowy i użytkowania nie prowadziły do:

- a) zaważenia się całego obiektu budowlanego lub jego części
- b) znacznych odkształceń o niedopuszczalnym stopniu
- c) uszkodzenia innych części obiektów budowlanych, urządzeń lub zamontowanego wyposażenia w wyniku znacznych odkształceń elementów nośnych konstrukcji
- d) uszkodzenia na skutek wypadku w stopniu nieproporcjonalnym do wywołującej go przyczyny.

Analiza:

Spełnienie niniejszego wymagania powinno być zapewnione na różnych etapach realizacji określonego obiektu, tj. od projektu poprzez wbudowanie i konserwację. Zatem spełnienie tego wymagania będzie oparte na metodzie stanów granicznych przy wykorzystaniu odpowiednich modeli obliczeniowych. Oczywiście niektóre cechy wyrobów (czytaj zasadnicze charakterystyki) będą bezpośrednio związane z zapewnieniem spełnienia wymagania podstawowego, a mianowicie wytrzymałości na ściskanie, wytrzymałości na zginanie, odporności na uderzenia itp.

Ważnym aspektem, który również będzie wpływał na nośność konstrukcji, są właściwości składników zastosowanych do produkcji wyrobu budowlanego, na przykład reakcja alkalia – krzemionka, oddziaływanie biologiczne. Oprócz powyższego istotną jest też odporność materiałów na czynniki fizyczne, na przykład naprzemienne zamrażanie/rozmarzanie, ścieranie, skurcz itp.

Zatem już na tym etapie gama wyrobów budowlanych, które mają wpływ na spełnienie omawianego wymagania podstawowego, jest bardzo duża.

Fot. 2. Niebezpieczne koleiny (Źródło <http://www.wczestochowie.pl/kategoria/komunikacja/11296,niebezpiecznie-w-rejonie-estakady-koleiny-jak-rowy>)

2. BEZPIECZEŃSTWO POŻAROWE

Zgodnie z rozporządzeniem:

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby w przypadku wybuchu pożaru:

- a) nośność konstrukcji została zachowana przez określony czas
- b) powstawanie i rozprzestrzenianie się ognia i dymu w obiektach budowlanych było ograniczone
- c) rozprzestrzenianie się ognia na sąsiednie obiekty budowlane było ograniczone
- d) osoby znajdujące się wewnątrz mogły opuścić obiekt budowlany lub być uratowane w inny sposób
- e) uwzględnione było bezpieczeństwo ekip ratowniczych.

Analiza:

To wymaganie podstawowe jest bardzo ważne z punktu widzenia zapewnienia przede wszystkim możliwości ewakuacji z płonącego budynku poprzez dobranie materiałów o określonych właściwościach gwarantujących powstrzymanie rozprzestrzeniania się ognia przez określony czas. W przypadku wyrobów budowlanych najczęściej to wymaganie jest spełnione poprzez określenie minimalnych właściwości wyrobu w warunkach pożaru poprzez wykazanie tzw. klasy odporności ogniowej.

3. HIGIENA, ZDROWIE I ŚRODOWISKO

Zgodnie z rozporządzeniem:

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby podczas ich budowy, użytkowania i rozbiórki nie stanowiły w ciągu ich całego cyklu życia zagrożenia dla higieny ani zdrowia czy bezpieczeństwa pracowników, osób je zajmujących lub sąsiadów, nie wywierały w ciągu ich całego cyklu życia nadmiernego wpływu na jakość środowiska ani na klimat, w szczególności w wyniku:

- a) wydzielania toksycznych gazów
- b) emisji niebezpiecznych substancji, lotnych związków organicznych, gazów cieplarnianych lub niebezpiecznych cząstek do powietrza wewnątrz i na zewnątrz obiektu budowlanego
- c) emisji niebezpiecznego promieniowania
- d) uwalniania niebezpiecznych substancji do wody gruntowej, wód morskich, wód powierzchniowych lub gleby
- e) uwalniania do wody pitnej niebezpiecznych substancji lub substancji, które w inny sposób negatywnie wpływają na wodę pitną
- f) niewłaściwego odprowadzania ścieków, emisji gazów spalinyowych lub niewłaściwego usuwania odpadów stałych i płynnych

Fot. 3. Wilgoć w domu na ścianie (Źródło: http://murator-dom.pl/galeria/zdjecie-wilgoc-w-domu-wilgoc-na-scianie,18_9114_28917.html)

g) wilgoci w częściach obiektów budowlanych lub na powierzchniach w obrębie tych obiektów.

Analiza:

Spełnienie tego wymagania podstawowego to przede wszystkim ukierunkowanie na ograniczenie źródeł zanieczyszczeń, regulowanie jakości powietrza wewnątrz pomieszczeń za pomocą odpowiednio zaprojektowanej wentylacji. W odniesieniu do dyrektywy nowe zapisy wymagania podstawowego zwracają uwagę na konieczność oceny obiektów budowlanych w ciągu ich całego cyklu życia pod kątem zagrożeń dla higieny, zdrowia czy bezpieczeństwa oraz uwzględnienia wpływu obiektów na jakość środowiska i także na klimat. Wydaje się, że obecnie wiele budynków narażonych jest przede wszystkim na zbyt dużą wilgotność.

Wilgoć w domu jest bardzo uciążliwa, a poza negatywnym wyglądem estetycznym jest również niezdrowa. Wysoka wilgotność powietrza może powodować choroby górnych dróg oddechowych.

4. BEZPIECZEŃSTWO UŻYTKOWANIA I DOSTĘPNOŚĆ OBIEKTÓW

Zgodnie z rozporządzeniem:

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby nie stwarzały niedopuszczalnego ryzyka wypadków lub szkód w użytkowaniu lub w eksploatacji, takich jak poślizgnięcia, upadki, zderzenia, oparzenia, porażenia prądem elektrycznym i obrażenia w wyniku eksplozji lub włamania. W szczególności obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane z uwzględnieniem ich dostępności dla osób niepełnosprawnych i ich użytkowania przez takie osoby.

Fot. 4. Podjazd dla osób niepełnosprawnych (Źródło: <http://www.metalplex.pl/podjazdy-dla-niepelnosprawnych.html>)

Analiza:

W tym wymaganiu podstawowym, w porównaniu do dyrektywy, dodano „dostępność obiektów” dotyczącą dostępności i użytkowania obiektów przez osoby niepełnosprawne.

Powyższe zostało wprowadzone w naszym kraju do ustawy prawo budowlane w 1994 r. i wymusiło dostosowanie wielu obiektów do spełnienia tego wymagania. Oczywiście wiele cech wyrobów budowlanych wpisuje się w spełnienie tego wymagania podstawowego, np. odporność na poślizg.

5. OCHRONA PRZED HAŁASEM

Zgodnie z rozporządzeniem:

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby hałas odbierany przez osoby je zajmujące lub znajdujące się w pobliżu tych obiektów nie przekraczał poziomu stanowiącego zagrożenie dla ich zdrowia oraz pozwalał im spać, odpoczywać i pracować w zadowalających warunkach.

Analiza:

Ochrona przed hałasem obejmuje takie kwestie, jak zabezpieczenie przed hałasem z zewnątrz, ochrona przed hałasem wywołanym pracą różnych urządzeń itp. Polega ona na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego pomieszczenia, w szczególności poprzez utrzymanie i/lub zmniejszenie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie. Wielu producentów wyrobów budowlanych deklaruje właściwości akustyczne dla swoich wyrobów, szczególnie dotyczy to drzwi i okien, gdyż są to elementy budynku, które w najwyższym stopniu decydują o komforcie akustycznym. Najczęściej ludzie narażeni są na działania hałasu i drgań przez wiele godzin w czasie doby, a więc w domu, w czasie jazdy do pracy i powrotu z niej, w pracy, w miejscach wypoczynku i rekreacji.

Przepisy i normy dotyczące ochrony przed hałasem w budownictwie ogólnym (budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej) można podzielić na trzy grupy odnoszące się do następujących zagadnień:

1. warunków akustycznych w budynku
2. warunków akustycznych w otoczeniu budynku
3. jakości akustycznej wyrobów budowlanych

Do typowych źródeł hałasu można zaliczyć budowle inżynieryjne, takie jak autostrady i drogi szybkiego ruchu, porty lotnicze, linie kolejowe, obiekty i instalacje przemysłowe. Obiekty tego typu wpływają na klimat akustyczny panujący w ich otoczeniu, często na znacznym obszarze. Ich uciążliwość akustyczna powinna być poddana ocenie już we wstępnej fazie projektowej. Obowiązują w tym zakresie odrębne przepisy dotyczące ochrony środowiska przed hałasem. W ramach oceny należy wykazać możliwości spełnienia warunków dopuszczalnych, a jeśli to konieczne, zaproponować odpowiednie środki ochrony akustycznej, np. ekrany wzdłuż autostrady.

6. OSZCZĘDNOŚĆ ENERGII I IZOLACYJNOŚĆ CIEPLNA

Zgodnie z rozporządzeniem:

Obiekty budowlane i ich instalacje grzewcze, chłodzące, oświetleniowe i wentylacyjne muszą być zaprojektowane i wykonane w taki sposób, aby utrzymać na niskim poziomie ilość energii wymaganej do ich użytkowania, przy uwzględnieniu

potrzeb zajmujących je osób i miejscowych warunków klimatycznych. Obiekty budowlane muszą być również energooszczędne i zużywać jak najmniej energii podczas ich budowy i rozbiórki.

Analiza:

W wymaganiu podstawowym nr 6 „Oszczędność energii i izolacyjność cieplna” wprowadzono dodatkowe wymaganie, stwierdzające, że obiekty budowlane muszą być również energooszczędne i zużywać jak najmniej energii podczas ich budowy i rozbiórki.

7. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW NATURALNYCH

Zgodnie z rozporządzeniem:

Obiekty budowlane muszą być zaprojektowane, wykonane i rozebrane w taki sposób, aby wykorzystanie zasobów naturalnych było zrównoważone i zapewniano w szczególności:

- a) ponowne wykorzystanie lub recykling obiektów budowlanych oraz wchodzących w ich skład materiałów i części po rozbiórce
- b) trwałość obiektów budowlanych
- c) wykorzystanie w obiektach budowlanych przyjaznych środowisku surowców i materiałów wtórnych.

Analiza:

Wprowadzenie siódmego, dodatkowego, wymagania jest najistotniejszą zmianą w porównaniu z dyrektywą. Wymaganie to dotyczy zarówno obiektów budowlanych jak i wchodzących w ich skład materiałów i części. Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych dotyczy:

- a) ponownego wykorzystania lub recyklingu obiektów budowlanych oraz wchodzących w ich skład materiałów i części po rozbiórce
- b) trwałości obiektów budowlanych
- c) wykorzystania w obiektach budowlanych przyjaznych środowisku surowców i materiałów wtórnych.

Podstawę oceny spełnienia tego wymagania stanowiąc będą m.in. normy opracowane (na podstawie mandatu Komisji M/350) przez Komitet Techniczny CEN TC 350 „Zrównoważone budownictwo” (odpowiednik polski PKN/TC 307). W odniesieniu do wyrobów stosowane mają być deklaracje środowiskowe wyrobów (wg PN-EN 15804:2012), zawierające charakterystykę środowiskową wyrobu budowlanego, określoną na podstawie analizy pełnego cyklu życia wyrobu.

Podsumowując omawianie wymagań podstawowych, należy podkreślić, że w porównaniu z dyrektywą 89/106/EWG zostało wprowadzone nowe wymaganie nr 7 oraz wprowadzono nowe elementy w wymaganiach nr 3, 4 i 6. Zmiany wymagań podstawowych wynikają w szczególności z zasad zrównoważonego budownictwa, dotyczących aspektów środowiskowych, społecznych i ekonomicznych.

Podsumowanie

W niniejszym artykule odniesiono się do podstawowych zapisów rozporządzenia niezbędnych z punktu widzenia jego prawidłowej interpretacji. W kolejnym artykule autorka odniesie się do zadań przypisanych poszczególnym podmiotom gospodarczym uczestniczącym w procedurze wprowadzania wyrobów do obrotu oraz systemom oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych z odniesieniem się do zakresu zadań wynikających z tych systemów.

dr inż. Grażyna Budyra
Instytut Materiałów Budowlanych
i Technologii Betonu Sp. z o.o.

Literatura

- 1 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę Rady 89/106/EWG
- 2 Projekt ustawy o zmianie ustawy o wyrobach budowlanych oraz niektórych innych ustaw
- 3 J. Tworek, Określenie zakresu i sposobu wprowadzenia zmian w Prawie budowlanym w związku z nową redakcją wymagań podstawowych dla obiektów budowlanych oraz właściwości użytkowych wyrobów, zawartą w Rozporządzeniu PE i Rady (UE) nr 305/2011 (CPR) – Zadania 6 – 7, Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Umowa nr 23/B/2012
- 4 AKUSTYKA W ARCHITEKTURZE, Podstawowe wymagania oraz ogólne zasady projektowania pod względem akustycznym budynków wynikające z polskich przepisów prawnych, dyrektyw oraz norm, BIURO INŻYNIERSKIE VIBA
- 5 Dyrektywa 89/106/EWG

Fot. 5. Ekran akustyczny przy Trasie Toruńskiej w Warszawie (Źródło: <http://warszawa.cz/forum/Watek-Drogowe-ekran-akustyczne-w-Warszawie>)